

JOAN SANTACANA I MESTRE

AUTOR DEL LLIBRE 'CATALUNYA I LA PRIMERA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL'

“La industrialització catalana és un cas excepcional”

PERE BOSCH I CUENCA
pbosch@lrp.cat

Catalunya fa la revolució industrial, però tal com expliqueu al llibre, ho tenia “tot en contra”. Què és exactament el que tenia en contra?

Catalunya és un país sense matèries primeres. No hi ha ferro ni carbó, que són elements fonamentals. Tampoc hi ha fonts d'energia potents com el Danubi o el Rin. En el moment que es va a fer la Revolució Industrial, a finals del segle XVIII, tampoc hi ha una xarxa de camins i ponts, ni ports, llevat del de Barcelona. Tampoc es pot dir que hi hagi coneixement. Només hi ha la Universitat de Cervera, i els estudis que s'hi fan són de teologia o dret, disciplines molt allunyades del que es requeria per a la industrialització. Finalment, tampoc hi ha grans capitals, que en aquells moments estan en mans de l'aristocràcia i el clergat.

Podem parlar, doncs, d'un petit miracle?

Més que de miracle, podem dir que va sorgir en unes condicions molt difícils i que té explicacions diferents de les que tenim per explicar el cas britànic, encara que en aquest darrer cas i a Catalunya el procés és molt paral·lel, tot i diferir d'alguna dècada. En tot cas, jo no parlaria de miracle, però sí d'un cas excepcional.

Abans ens explicava els factors que tenia en contra. Però també devia tenir elements a favor. Quins eren?

N'hi ha un de molt important, que és la situació agrària. Des de l'edat mitjana i la sentència arbitral de Guadalupe del segle XV, Catalunya tenia una situació bastant estable, per exemple a través del contracte de rabassa morta,

Fa dos-cents anys, Catalunya va viure una transformació inèdita, una revolució industrial que canviaria per sempre més la seva fesomia. El llibre de Joan Santacana intenta donar llum al procés

que permetia als pagesos mantenir-se en una mateixa propietat durant diverses generacions i, per tant, que afavoria la introducció de millores. Sí que hi havia grans propietats, però no eren comparables a les que hi havia en altres zones de la Península. En tot cas, en un moment en què l'agricultura és la base de l'economia, aquests elements proporcionen una població estable, la qual cosa vol dir amb capacitat per consumir, encara que sigui mínimament.

CONTEXT POC FAVORABLE
“La Revolució Industrial va sorgir a Catalunya en unes condicions molt difícils i diferents de les que es van donar a Anglaterra”

La primera indústria del teixit estampat es desenvolupa només deu anys després de la primera que apareix a França. Aquest és un símptoma d'emprenedoria precoç?

Aquesta dada és molt rellevant i ens ajuda a entendre moltes coses. Primer de tot vol dir que n'estaven assabentats i, després, vol dir empenedoria, afany de resoldre el problema tècnic de l'estampació. En aquest camp, França era un model i a Catalunya apareix un fabricant, que, a més, no és un gran potentat, però que s'arrisca amb això.

Aquest creixement industrial va en paral·lel a una millora en les condicions de vida de la gent. En quin sentit?

Els vestits estampats permetien que les classes populars en compressin. El baró de Maldà, per exemple, constata com una minyona podia competir amb una senyora a l'hora de vestir. En el període de la Revolució Industrial es posen de moda moltes coses, algunes de molt simples, com ara llaços, capsells o ventalls, que es comencen a comercialitzar i a estar a l'abast de tothom. Elements com aquests són els que comencen a generar consum. La societat catalana del darrer terç del XVIII comença a ser una societat de consum, i això és fonamental per a qualsevol procés industrialitzador, perquè sense consum no hi ha indústria.

Al llibre ressegueix les conseqüències d'aquesta Revolució Industrial. La més remarcable és el sorgiment del moviment obrer i d'una burgesia industrial, que s'enfrontaran durant els segles XIX i XX?

Això és el que determina la societat actual. La Revolució Industrial comença a mans de pagesos astuts. De vegades, pagesos analfabets. El cas

“ESCRIURE AL FULL PARROQUIAL”

Joan Santacana i Mestre (Calafell, 1948) és arqueòleg, museòleg i divulgador. És catedràtic de Geografia i Història i durant molt anys ha estat professor de Didàctica de les Ciències Socials a la Universitat de Barcelona. En el camp de la museologia, és responsable de nombrosos projectes, entre els quals destaquen la definició del Museu d'Història de Catalunya. També ha participat en un munt de publicacions, un centenar de les quals individuals, i bona part d'aquestes amb una clara orientació divulgadora. Ara està jubilat i es queixa que a Catalunya “hi ha un dèficit de llibres d'alta divulgació”, una mancança que atribueix al fet que en el sistema universitari “aquest tipus de llibres no només no donen mèrits a qui els escriu, sinó més aviat demèrits”: “És com si hagués escrit al full parroquial.”